

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון ת"ח | פרשת תולדות | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

ש"צ כהן האם רשאי לעלות לדוכן כשיש כהנים אחרים

תנן (ברכות לד.) העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר כהנים מפני הטיורף, ואם אין שם כהן אלא הוא לא יענה אמן אחר, ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי.

ופרש"י לא יענה אמן אחר - שמא לא יוכל לחזור לתפלתו לדעת לכוון להתחיל בשים שלום שדעתו מטורפת מאימת הציבור. ואם הבטחתו - כלומר אם בטוח הוא שאין דעתו מטורפת מאימת הציבור.

ובתבונה **הגה"מ** (ס"ט מהל' תפלה וברכת כהנים אות ו) - אבל אם היה שם כהן אחר שישיא כפיו לא יענה אמן אחר, ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו. וכ"כ מורי רבינו וכו'. ושליח ציבור העולה צריך לעקור את רגליו פורתא בעבודה. עכ"ל. והובאו דברי **טור ובב"י** (סי' קכ"ח). וביאר הב"י דהא דצריך לעקור רגליו בעבודה, הוא משום הא דאמרינן בסוטה (נה:) כל כהן שאינו עוקר רגליו בעבודה כדי לעלות לדוכן שוב אינו עולה.

וכ"כ **בשו"ע** (סי' קכ"ח ס"ג) - אם ש"צ כהן, אם יש שם כהנים אחרים לא יענה אמן אחר, ואפילו אין שם כהן אלא הוא לא יענה אמן אחר, ואם הבטחתו הוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו בלא טיורף דעת, שאם מובטח בכך כיון שאין שם כהן אלא הוא יענה אמן אחר, וישיא את כפיו כשיש נשיאת כפים. וכיצד יעשה, יעקור רגליו מעט בעבודה וכו'.

ובפר"ח (ס"ט) יצא לחלוק על דברי המחבר, דהיכא שמובטח שהוא חוזר לתפלתו אמאי לא יענה אמן אחר היכא דיש שם כהנים אחרים, ולמה ניסן עצמו מלקיים שלש עשה, ולחדש חששות רחוקות שמא יטרף והוא מובטח בו שחוזר לתפלתו באמת זה תמוה. ומש"ה נקט לדינא דהיכא דהוא מובטח בו שיחזור לתפלתו רשאי לישא כפיו אף היכא דיש שם כהנים אחרים, ושכן דעת הטור.

ובבב"א (סי' קכ"ח) כתב - ולדין שמתפללין מתוך הסיודור מובטח שיחזור לתפלתו. ומי"מ כשיש כהנים אחרים לא יעקור רגליו. **ובב"ח** כתב ומנהגנו עכשיו כש"צ כהן ויש כהנים אחרים, עומד ישראל שהיה מכוון לתפלתו ומתחיל אלוהינו כו' עד בשלום, וחוזר השי"ץ ואומר קדיש עכ"ל. משמע מדבריהם כשיש כהנים אחרים לא יענה אמן אחר, וכמו שכתב מהר"ם (תשב"ץ סימן קצ"ד). **ובמהר"ל** (סי' קכ"ח) כתב אף כי היה נ"ר לחלק קצת דהאידיא מקרינן מתוך הכתב ולא טעינו כולי האי, אפילו הכי מי יבוא אחרי המלך מהר"ם עכ"ל. ועכשיו נהגו לישא כפיו אפילו יש שם כהן אחר, ולא ידעתי מני"ל הא. **ובנח"צ** כת' שסומכין על שמתפללין מתוך הסיודור, ותימא דכל הגאונים לא רצו לסמוך על זה וכו'. לכן נ"ל בדמקום שאין מנהג לא יענה אמן אחר, אם יש כהנים אחרים וכדעת כל הגאונים.

ובפשוטו נראה דכוונת המג"א דהיכא דהיכא כהנים אחרים שישאו כפיהם לא סמכין על הא דיש לפניו סיודור, ואף בכה"ג חיישינן מפני הטיורף, ולא התירו לו לישא כפיו. וכן נראה דהבין הפר"ח בדעת האוסרים.

אולם **במחצ"ש** (ש"ס) פירש כוונתו דשאני נשי"כ מתקיעה דצריך לעקור רגליו, ועי"כ לא הותר אי איכא כהנים אחרים אפי"פ שמובטח לו שיחזור לתפלתו, ועי"כ שוב אין למנהג על מה לסמוך.

וכן מבואר **בלחם חמודות** (הנזכר בגמ"א) שכתב - שעכשיו בזמנינו שהש"צ אינו מתפלל אלא מתוך סיודור תפלה, תקנה מעלייתא היא ומובטח שעי"ז יחזור לתפלתו בכוון דעת, אלא דמתני' לא קתני תקנתא, ורואינן לכהנים שהם ש"צ וסומכין על זה

שמעתא אליבא דהלכתא

קנה מכשיר ונמצא פגום, האם על המוכר להחליפו או שיכול ע"פ דיין לתקנו

א. מוכר חפץ ונמצא בו מום. ב. השתמש אחר שידע מהמום / שהה הרבה זמן עד שהחזירו. ג. השתמש מחמת שלא היה המוכר בחנותו. ד. הודיע למוכר שיש בו מום ואח"כ נשתמש. ה. השתמש בחלק מהקניה. ו. לא ידע הדין שאם משתמש חשיב מחל. ז. השתמש מחמת אוסן. ח. השלום על השימוש אחר שהודיע על המום. ט. השתמש בדבר שאין בו ביטול מקח / מום שאינו בגוף המקח וניתן לתיקון. י. מנהג המדינה.

א. מוכר חפץ ונמצא בו מום (ב"מ ל: ברי"ק) **והרא"ש** (ש"ס ס"ט טו) שהקונה חפץ מחברו ולאחר זמן התגלה שיש בו מום שהוא היה שם עוד לפני שקנהו מחזירו למוכר ולא אומרים שמחמת ששהה אצלו פרק זמן של "כדי שיראה לתגר או לקרובו" אין המקח בטל כמו שנמצאו לענין הונאה, כי מומין בכל מקח טעות הוא וכל זמן שמגלה המום חוזר, וכ"כ רב האי גאון ז"ל, ע"כ. וכן הוא **ברמב"ם** (מכירה פ"טו ה"ג). וכן פסקו **הט"ש** (ח"ו"מ סי' רלב ס"ג א).

ב. השתמש אחר שידע מהמום / שהה הרבה זמן עד שהחזירו וכתב **הרמב"ם** (ש"ס) שהמוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח, מחזירו אפילו לאחר כמה שנים שזה מקח טעות הוא, והוא שלא ישתמש במקח אחר שידע במום, אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום הרי זה מחל ואינו יכול להחזיר, ע"כ. וכת' **המגיד משנה** שיצא לו לרמב"ם דין זה ממה שאמרו **בכתובות** (נה:) במקדש את האשה ובא עליה ונמצאו בה מומין דאמרינן חזקה אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו יפה וחייב בכתובתה, וכן הם דיני מקח וממכר שוים לאשה בדינים אכלו כדאיתא **בכתובות** (ע"ג), ע"כ. וכן פסקו **הט"ש** (ש"ס ס"ג א). וכת' **במנחת פתים** (על ס"ג א) **ע"פ המהר"ם בר בורן** (סי' תע"ט) דדין נשתמש הוא רק לענין מקח טעות, אבל במקום גזילה ממש כגון שנתן זהב לעשות ציפוי וגנבו ונתן כסף בזה אין השימוש גרידא ראייה שמחל רק בצירוף שעברו כמה זמנים ולא ערער, ע"כ.

וכתב **המחנ"א** (אונאה ס"ד ד) דלכאורה נראה מהרמב"ם הנ"ל דכל שלא נשתמש במקח אחר שידע המום אפילו שהא כמה ימים ה"ז מחזירו ולא אמרינן כיון דידע ושתק ה"ז נתרצה דחוקה אין אדם מפייס במומין, אבל מדברי הגאון הביאו **הרדב"ז** (סי' קל"ה) נראה דאם אחר שידע הלוקח המום שהה ולא החזירו לבעלים ה"ז מחל, ע"כ. וציין לדבריו **הרע"א** (ש"ס).

ג. השתמש מהמתן שלא היה המוכר בהנותו וכתב **הנתיבות** (פסק"א) דבאונאה כשנשתמש בו ולא החזירו מחמת שלא היה המאנה בביתו, אם הוא שתות הרי הוא קנה ומחזיר אונאה, ואפילו נשתמש בו אינה ראייה שמחל דהא שלו הוא, רק כשהיה יכול להחזירו ולא החזירו אמרינן דמחל. וביותר משתות נראה דדמי למום, לכן אפילו לא היה יכול להחזיר, אם נשתמש בו אחר בכדי שיראה אמרינן דודאי מחל, ע"כ. והביאו **הפת"ש** (סי' ק"א) וכתב דכיון דעתו בזה לדעת **הריטב"א** הובא **בשיטה מקובצת** (ב"מ נ: ד"ה יתר על שתות), שכתב כן בהדיא במכוון ממש, ע"כ. וכן **החכמת שלמה** (על ס"ג א) כתב דבראה המום ונשתמש מיירי אפילו אם לא היה יכול להודיע להמוכר שאינו כאן ולא היה אפשר להחזירו מ"מ אם נשתמש בו מחל.

וכת' **הנתיבות** (ש"ס) שמ"מ נראה דהא היה יכול להחזירו, והוא דבר שעושה ואוכל ונשתמש בו כדי שיעשה ויאכל, יכול לחזור בו אפילו אחר כמה ימים, דנהי דנתבטל המקח, מ"מ דמי לשומר אבידה בסימן רש"ז סעיף כ"ב שאם הוא דבר שעושה ואוכל שיעשה ויאכל, ע"כ. והביאו **הפת"ש** (סי' ק"א), וכתב שכן מוכח **בתשובות מיימוני** (ספר קנין סי' ז) שכת' אודות סוס שנמכר שנמצאו בו מומין דלענין כחש הסוס נראה דיש לשמעון לשלם לראובן כל מה שכחש מחמת מלאכה שרכב עליו משעה שנודע לו המום כו', עכ"ל. והקשה עליו **בשלט"ג** (ב"מ ל: ברי"ק סוף אות א), הא קי"ל שאם נשתמש הלוקח במקחו אחר שראה המום מחל ואינו יכול להחזיר, ע"כ. ולדברי **הנתיבות** הנ"ל לק"מ, וכ"כ **בגליא מסכת** (פסק"א), ע"כ. וכן פסק **הערוה"ש** (אות ד).

ד. הודיע למוכר שיש בו מום ואח"כ נשתמש וכתב **המחנה אפרים** (אונאה ס"ה ה) בשם **הריטב"א** (ש"ס"מ ב"מ נ: ד) דאם הודיעו למוכר ואח"כ נשתמש בו לא אמרינן דמחל. והביאו **הלכה הרע"א** (ש"ס). וכן **הפת"ש** (סי' ק"א) הביאו. **והקריית מלך רב** (מכירה פ"טו ה"ג ד"ה יתר על שתות) פסק בדברי הריטב"א דאמאי לא נימא דמחל על אונאה אלא שאח"כ חזר בו ומאי שנא מדלך הודיעו דכל שראה המום ונשתמש מחמת אוסן.

ועי' **בגליא מסכת** (סי' י"ד ה"ה אר"ל) שכתב דדוקא בהכיר הונאתו והודיעו ואח"כ נשתמש בו, בזה כתב **הריטב"א** דלא מחל על הונאתו, משום דגוף המקח ישר בעיניו ועיקר טענתו הוא על תוספת הדמים, ואין ראייה משימוש המקח על מחילות תביעות דמים שיש לו, דמימר אמר כיון דשניהו רוצים לקיים הקניה, מסתמא יחזיר לו המותר, ואי"כ כשנשתמש במקח לא חשיב משתמש שלא ברשות דלקרי גולן משום שבדעתו שיתקיים המקח משא"כ גבי טענת מומים שטענתו על עיקר הקניה שאין רצונו שיתקיים כולו, אי"כ אין ללוקח רשות להשתמש כלל בקניה זו, ואי"כ אם הלוקח משתמש בו, מוכח דהתפיס על המום שיש בו ואינו מקפיד, דא"כ למה נשתמש בדבר שאינו שלו ואחזיקו לאינשי בגזלנותא לא מחזיקין. והביאו **הפת"ש** (סי' רלב ס"ק א) וכתב עליו דנעלם ממנו דברי מחנה אפרים הנ"ל דמדמי להו אהדדי ואינו מחלק בכך. ולזאת בנדון השאלה הנ"ל שהיה המעשה שהקונה לא שילם עדיין דמי המכירה, בודאי הנכון על הרב הגדול הנ"ל דאין להוציא מהקונה הנ"ל, אולם אם כבר שילם להמוכר ונתן הוציא מהמוכר צ"ע, כי לכאורה דברי הרב גליא מסכת הנ"ל דברים של טעה הם, ע"כ.

ה. השתמש בחלק מהקניה כתב **הכנה"ג** (הנה"ט) שאם מוכר מקצתו הוי כמו נשתמש בו. והביאו **הרע"א** (ש"ס). **והחכמת שלמה** (על ס"ג א) כת' דלא בעינן נשתמש בזה הדבר גופו שהמום בו, רק כל שקנה מקח א' ומכר מהם מקצת ואח"כ טוען בהמותר דהוי בו מום והיה יכול להבחין לאלתר, דמחל כיון דקנהו ביחד תיכף היה לו להבחין אולי מקצתם לא טובים, וכיון דלא הבחין כולם ונשתמש במקח הזה מחל, דהרי עיקר ראייתו שלו הוי מהמל"מ והתוסי' ואי"כ אין לנו רק אם לא נשתמש במקח הזה כלל, אבל אם נשתמש **במקח הול' י"ל** כיון דהיה יכול להבחין בכל המקח ולא הבחין מחל והבו דלא לוסיע עליו הוא, ע"כ.

ועי' **בשבות יעקב** (ח"ג ס"ה קסט) שכתב דמי שקנה חלק מהמקח בגד במקח אחד ונמצא מום באיזה מהם, הרשות ביד המוכר לומר החזר לי כולם כיון שבמקח אחד קנה כולם, ע"כ. והובא **בפת"ש** (סי' ק"ב). וכן נקט **בבית שלמה** (ח"ו"מ סי' ס"ב) וכתב דמי"מ אם קצב הדמים על כל מדה ומדה בפני"ע כדרך העולם, מבואר בב"ב (פ"ה) שאם קצבת המקח היה על כל סאה אמרינן שכל סאה היא מכירה בפני"ע, ע"כ. וכן נקטו **הערך שי** (ש"ס) דהיינו טעמא כי גם המוכר לא ידע דג"כ קנה קשורים ביחד דלא היה דרכם לפתוח, ואם היה פיסוק דמים על כל א' בפני"ע אזי אף דלא ידעו שניהם מי"מ אין המקח בטל רק בזה שיש בו המום וכיון נשתמש באותו שאין בו המום. (ועיי"ש שאם ידע המוכר המום וטען דלפיכך הוזיל בשאר הסחורה משום שכללן בסך א' טענתו טענה לפי ראות הדיין שכן הוא ויש לחשוב סחורה שמחזיר במומו רק כשו"ו), ע"כ. וכן פסק **המנחת פתים** (על ס"ג א) דלא כמבית"א הלוי שכתב להיפוך ודבריו צ"ע.

ועי' **בבית שלמה** (ש"ס) שכתב שמ"מ אם לא קבל הקונה עדיין כל הסחורה והשתמש בחלק שקיבל, אפילו שהבחין שהוא פגום, ואעפ"כ המשיך להשתמש בו, מ"מ יכול הוא אח"כ להתחרט כשקיבל את השאר וראה שאף הוא פגום, בטענה שחשב שבשאר הסחורה לא יהיה פגם, ע"כ. והביאו **הפתח"ש** (אונאה פ"י"ג ה"ה ט).

